

L'impacte dels moviments socials en la transformació de Mollet (1971-1987)

Marc Fernández González*

Resum: Com poden els moviments socials transformar la ciutat? Aquest text posa la mirada en una etapa de grans canvis a la nostra ciutat. El 1971 tindrà lloc la primera gran manifestació per al subministrament d'aigua al barri de la Plana Lledó i el 1987 el PSUC perdrà definitivament l'alcaldia. Entremig, l'esclat demogràfic i urbà i el final de la dictadura i la transició democràtica. S'observarà la tasca del moviment veïnal, en confluència amb el sector educatiu per una banda, i de la

Comissió per la Defensa de Gallecs per l'altra, i s'analitzarà la seva evolució i el seu paper en el desenvolupament dels diferents conflictes de l'època, que van marcar el rumb de la ciutat a partir del primer ajuntament democràtic.

Paraules clau: ajuntaments democràtics, associacions de veïns, conflicte urbà, dret a la ciutat, ecologisme, escolarització, Gallecs, Mollet del Vallès, moviments socials, urbanisme.

191

The impact of social movements on the transformation of Mollet (1971–1987)

Abstract: How can social movements transform a city? This text puts the spotlight on a period of immense change in our city. 1971 saw the first major demonstration calling for mains water to be supplied to the Plana Lledó district, and in 1987, the PSUC (the Unified Socialist Party of Catalonia) lost the mayoralty for good. The intervening years witnessed urban expansion, a population explosion, the end of the dictatorship and

the democratic transition. We'll look at the work of the neighbourhood movement and its intersections with the educational sector on the one hand, and the Gallecs Defence Commission on the other. We'll try to understand its evolution and its role in the different conflicts of the time, which, after the election of our first democratic city council, steered our course for the future.

Keywords: democratic local councils, neighbourhood associations, urban conflict, right to the city, environmentalism, schooling, Gallecs, Mollet del Vallès, social movements, urbanism

* Arquitecte, dinamitzador comunitari i màster en estudis urbans avançats, marcfdzgz@gmail.com

Article rebut el 28 de juny de 2020; acceptat el 29 de juny de 2020.

1. Introducció i marc conceptual

Aquest article és una síntesi del treball final del màster en estudis urbans avançats que vaig cursar el 2019 a la Universitat de Barcelona i que em va tutoritzar Rubén Martínez Moreno, doctor en ciència política i soci de *La Hidra Cooperativa*. Intenta entendre i explicar quin és l'impacte dels moviments socials molletans en la transformació de la ciutat durant els anys setanta i vuitanta. En converses amb Jordi Bertran, Jaume Noró i altres membres del Centre d'Estudis Molletans, vam trobar pertinent presentar-ne un resum per a aquesta revista, ja que existeix interès i un cert buit de coneixement, o si més no de literatura local, respecte a aquesta etapa històrica concreta que, a més, considerem que és fonamental per entendre la realitat social, política i cultural del Mollet d'avui dia.

192

1.1. Enfocament

Com és el meu primer article en aquesta i en cap altra revista científica i, precisament com a exercici de rigor, he de començar advertint que el treball no és neutre i vol partir d'un enfocament proper a la investigació militant. Què vol dir això? Marta Malo, al pròleg del llibre *Nociones comunes* (2004), defineix aquesta aproximació a partir de cinc idees clau. La primera és la vocació de conèixer la realitat precisament per transformar-la. La segona, l'assumpció que el coneixement està encarnat en un cos, situat en un territori i afectat per un determinat context i, per tant, sempre pren una posició. En aquest sentit, la tercera és l'aposta per un coneixement col·lectiu que intenti superar aquesta subjectivitat articulant diferents veus i punts de vista i ajudant a crear consciència de les desigualtats.

Per això la quarta, la preocupació per la divulgació i la revisió d'aquest coneixement més enllà de quedar-se en una elit acadèmica o un gueto ideològic. Finalment, el cinquè element és la prioritat dels objectius i del procés, més que no pas d'un mètode massa rígid que acabi esdevenint una limitació per a les motivacions inicials i la raó de ser de la recerca.

L'estudi neix, doncs, de les meves inquietuds personals. D'una banda, la de conèixer millor els moviments socials i els seus factors d'èxit o fracàs, per tal de millorar-ne l'eficàcia de les actuacions i aconseguir-ne els objectius. De l'altra, la de conèixer millor la història de la meua ciutat i, per tant, entendre el context on avui dia actuem. A més, vol posar en valor el relat dels actors sovint invisibilitzats per la història i reconstruir el fil que connecta diferents generacions de persones lluitadores. Per tant, des de la distància temporal, però se situa de part dels moviments i d'un canvi per una major justícia social i democràcia. Abans d'entrar en el relat del cas concret de Mollet, presentaré una definició dels moviments socials a estudiar, i de *capacitat transformadora*, ja que són idees prou àmplies.

1.2. Moviments socials

Partint de la tradició de Marx, LeFebvre i Harvey, en l'actual sistema capitalista, la ciutat es produeix seguint els interessos de la classe dominant per treure'n benefici, i alhora n'és el suport i condiciona la vida quotidiana de les persones que l'habiten. Així, enfront de la lògica de dominació, sorgeixen iniciatives de *re-apropiació* per part de les classes subalternes, que reclamen no només el dret d'accedir als recursos i serveis de la ciutat o una certa qualitat de vida, sinó el dret a

exercir un poder sobre la producció de la ciutat, a fer-la i refer-la d'acord a les necessitats i els desitjos comuns (Harvey, 2013). La ciutat és, doncs, l'escenari de conflicte entre els diferents agents, entre ells els moviments socials. És Manuel Castells (1976) qui comença parlant de *moviments socials urbans* com l'expressió de la lluita de classes a la ciutat, ja que mentre el moviment obrer mirava d'aconseguir millores en l'àmbit de la fàbrica, el moviment veïnal ho feia als barris. Completarà aquesta definició sumant a la lluita per la millora de les condicions de vida la construcció d'una identitat col·lectiva arrelada al territori i la reivindicació d'una democràcia participativa i descentralitzada que afirmés la seva autonomia local (Castells, 1992). Els moviments de què parlem, doncs, tenen un caràcter proactiu, més enllà de respondre a problemes particulars o localistes.

Sota aquesta mirada s'han considerat moviments socials urbans clàssics les lluites de barris per a la construcció d'habitatge social o d'equipaments públics, les protestes contra plans de renovació urbana, d'infraestructures o de certes instal·lacions, els conflictes amb minories ètniques, les ocupacions de terrenys o d'habitatges buits, les mobilitzacions ecologistes vers la contaminació, el malbaratament energètic i de recursos, la gestió del transport públic i, sobretot, les activitats reivindicatives a l'urbanisme, així com la reapropiació sociocultural de l'espai, protagonitzades per les associacions veïnals. És evident, doncs, que allò que distingeix els moviments socials urbans no és la localització de les seves seues organitzatives, ni els seus focus de protesta, ni l'origen social dels seus participants. A més, alguns moviments, com el sindical, l'ecolo-

gista o el feminista, incideixen també en l'àmbit urbà, mentre que alguns moviments veïnals, en canvi, es poden entendre com a reactius o com a grups d'interès particular (Castells, 2003). Tenint en compte això, una definició concreta dels moviments que ens permet abordar-ne l'estudi és la que fan Bonet i Martí (2008): “una xarxa d'individus, grups i organitzacions que dirigeixen les seves demandes a la societat civil i a les autoritats i intervenen amb una certa continuïtat en la politització de l'espai urbà a través de l'ús de formes convencionals i no convencionals de participació a la ciutat”.

1.3. Elements d'anàlisi

Charles Tilly (2010) en destaca el seu caràcter històric i evolutiu. Els moviments socials desenvolupen la seva acció en un context -material, social, econòmic, polític i cultural- i el transformen, però alhora en formen part i són transformats per ell. Així doncs, per observar, comprendre i explicar els moviments socials i el seu impacte, haurem de tenir sempre present tant la *conjuntura* en la qual es mouen, és a dir, les condicions preexistents del seu entorn; com l'*agència* del propi moviment, o sigui, la pròpia dinàmica interna i activitat. Així, cal analitzar els canvis que es van produint en les diferents esferes i les relacions entre elles, més que no pas fer-ne lectures estàtiques i unidireccionals.

Quant a la conjuntura, o els factors de caire més extern, la perspectiva més emprada és l'*estructura d'oportunitats polítiques*, és a dir, les possibilitats que ofereix el context per al seu èxit o fracàs. També es proposa l'anàlisi de les *xarxes de producció de polítiques*, les arenes o cercles on es prenen les decisions. Pel que fa als factors de tipus intern, es tenen en compte tres elements. Un,

les estructures de mobilització, o dit d'una altra forma, els formats organitzatius, la seva composició social, les seves dinàmiques internes. Segon, les pràctiques de mobilització o repertoris d'acció col·lectiva, o sigui els tipus d'accions, tàctiques, estratègies. I tercer, els processos emmarcadors, que vindrien a ser-ne el marc discursiu o simbòlic, el relat, en el qual es recolza i que empeny l'acció col·lectiva (McAdam et al, 1999; Gomà et al, 2018; Telleria i Ahedo, 2016; i Martínez López, 2002).

1.4. Capacitat transformadora

Al parlar de la capacitat transformadora o de l'impacte que poden tenir els moviments socials, existeixen diferents aproximacions. La perspectiva de la democratització es fixa en la contribució dels moviments al desenvolupament de l'estat democràtic, introduint nous temes en l'agenda pública, promovent canvis en les institucions polítiques i en l'administració, però també modificant i ampliant la idea de democràcia tot incorporant noves concepcions com la democràcia participativa, la democràcia deliberativa o la democràcia directa (Della Porta, 2017). Una altra perspectiva seria fixar-se en les arenes polítiques o els processos de governança, i veure quina és la participació dels moviments i el seu impacte en la producció de les polítiques públiques (Gomà et al, 2002).

L'acció dels moviments també té impacte cap a dins el propi moviment, ja que a través de la pràctica modifiquen aspectes de la vida dels seus propis integrants, així com polititzen espais no institucionals. Es poden distingir, doncs, entre l'impacte intern, aquell que es refereix a la pròpia reproducció de les estructures de participació i dels cicles de mobilització; i l'impacte

extern, les alteracions en el context en el qual es desenvolupa el moviment. Seguint aquest punt de vista, la capacitat transformadora dels moviments socials podria anar més enllà d'influir en les polítiques públiques o en la democratització de l'estat. Cal donar importància també a la qüestió cultural, és a dir, als valors, missatges i maneres de fer que utilitzen per explicar una problemàtica i esbossar-ne solucions, i com aquestes transformen l'imaginari comú (Calle, 2007).

1.5. Metodologia

Però és el context global el que determina la ciutat i l'acció dels moviments? O és l'acció dels actors locals la que construeix el context? La relació entre l'estructura i l'agència i el pes específic de cadascun dels seus factors a l'hora d'explicar la realitat és un debat obert en les ciències socials i depèn de cada cas d'estudi concret i de l'enfocament de la recerca. Per al cas de Mollet, es podria apostar que els factors macro tenen més pes per explicar la ciutat i la seva evolució, mentre que els factors micro ajuden a entendre les particularitats locals respecte d'altres indrets. Així, aquest treball es fixa en com els fenòmens globals aterren i construeixen el context local i com les relacions entre els actors locals -entre ells, els moviments socials-, a través dels diferents conflictes, i mediats per les institucions, responen a aquest context i el transformen. La resolució iterativa dels successius conflictes al llarg del temps seria, doncs, el que donaria forma a la ciutat.

La construcció del cas d'estudi beu per una banda de les entrevistes en profunditat i semiestructurades amb els propis activistes, i per l'altra de la consulta bibliogràfica, especialment de la mateixa revista Notes, així com

del relat de Josep Torrecillas (2004) a *Retalls 1973-2003*. Així, aquest article no aportarà massa dades o informació desconeguda fins ara, sinó que vol oferir una nova forma de mirar-la per explicar la nostra ciutat i vol ser la primera pedra per a una recerca més àmplia i col·lectiva. Per tal de contrastar i aprofundir en el cas, queda pendent la consulta d'altres fonts.

2. Relat i anàlisi dels casos

L'ambició inicial de la recerca era abordar el període comprès des del final de la dictadura fins a l'actualitat, per entendre'n el fil conductor i les potencialitats i els límits dels moviments actuals. Finalment, per viabilitat, s'ha començat pel període que va de 1971 fins a 1987, pel seu valor històric i explicatiu, en ser una etapa poc estudiada a Mollet i de grans canvis a totes les escales. Són els anys de la transició del règim franquista a l'actual democràcia representativa, marcats per l'agitació política i social, però alhora pel creixement inusitat de les zones metropolitanes industrials i perifèriques a les grans ciutats de l'estat. Mollet va viure el seu esclat urbà degut a la descentralització de Barcelona i la gran industrialització de la zona, fruit de la nova política econòmica desarrollista del règim, que es basava, no només en la industrialització, sinó en la nova urbanització necessària.

La població a Mollet es dispara sumant el fenomen del *baby boom* amb l'arribada de persones d'origen andalús, aragonès o extremeny. De tenir 8.303 habitants l'any 1960, passarà a tenir-ne 35.494 l'any 1989, la major part dels quals treballadors a la indústria, primer del tèxtil i després diversificada en metal·lúrgica, química i de la construcció. Mollet es consolida com una ciutat eminentment obrera on els

sectors burgesos queden en minoria. A més, la creixent demanda d'habitatge suposa una gran transformació morfològica de la ciutat, que densifica el centre urbà, tot substituint les cases unifamiliars per blocs i per indústries i expandint-se a cop de plans parcials. El 1968 es comença a planificar l'ACTUR de Santa Maria de Gallecs, que s'explicarà més endavant, però el desenvolupament urbanístic a Mollet queda bàsicament en mans de la iniciativa privada davant la incapacitat d'inversió pública (Ludevid, 1998).

Mollet, municipi tradicionalment d'esquerres i catalanista ja abans de la dictadura, comptava amb grups polítics actius en la clandestinitat com les Plataformes Anticapitalistes -vinculades a l'Organització d'Esquerra Comunista-, la Lliga Comunista Revolucionària, però sobretot el PSUC (Partit Socialista Unificat de Catalunya) i Bandera Roja -Organització Comunista d'Espanya. CCOO (Comissions Obreres) també estaria molt present amb seccions sindicals en fàbriques properes. A més, el centre parroquial i el Casal Cultural -promogut el 1964 per l'industrial local Simeó Rabasa- o La Casa -viver de les Joventuts Comunistes- es converteixen en espais de trobada per als joves. Hi eren presents també entitats culturals com la coral, la colla sardanista o els esplais.

A aquesta efervescència social s'hi ha de sumar el debilitament i la pèrdua de credibilitat del règim i de l'Ajuntament. Amb una estructura, competències i recursos propis d'un poble de 8.000 habitants, era incapaç de donar resposta a les creixents demandes d'una població cada cop més nombrosa i necessitada i, sovint, l'única opció per mantenir l'autoritat era l'ús de la repressió policial. És un règim consolidat en el personalisme i l'autorita-

risme: l'alcalde molletà designat pel règim des de 1965, en Fermí Jaurieta, provenia de l'àmbit empresarial i tenia poc suport dels sectors dretans clàssics. A més, aprofitant la llei de bases, mitjançant el terç familiar i sindical, persones opositores com Teresa Giral, Arcadi Vinyes i Joan Planelles van entrar a formar part del consistori, fent d'interlocutors i altaveus del moviment veïnal (Torrecillas, 2004).

2.1. El moviment veïnal

Una de les estratègies del PSUC per guanyar l'hegemonia era la doble vessant del sindicalisme que explicava Castells; és a dir, mentre s'organitzen i lluiten per a la millora de les condicions laborals a les fàbriques, en tornar a casa, als seus barris, també ho faran per reclamar-ne les inversions necessàries i millorar-ne les condicions de vida. Així, les primeres accions i reivindicacions eren promogudes i organitzades per aquests grups encara clandestins -PSUC, Bandera Roja i Plataformes-, de manera més aviat atomitzada i descoordinada.

La primera gran mobilització conjunta que es recorda va ser per reclamar l'abastiment d'aigua al barri de la Plana Lledó, un barri construït a partir d'un pla parcial d'eixample del 1963, situat al marge de la resta del municipi, separat per la via del ferrocarril, on abans hi havia els camps, horts i granges vinculades a la masia de Can Lledó, i que va allotjar sobretot la població treballadora nouvinguda, atreta pel menor preu dels habitatges. L'arribada massiva de població en tan poc temps va provocar que la demanda de consum superés molt aviat la capacitat del servei, fet que va deixar als habitants del barri sense aigua. Davant la inacció per part del consistori, l'any 1971 tenia lloc la primera gran

manifestació d'aquella època, que va aplegar al voltant de 500 persones i va marxar per la carretera del poble -avui l'avinguda de Jaume I. La resposta va ser la repressió i la dissolució de la concentració mitjançant l'ús de la força per part de la Guàrdia Civil i la Policia Municipal. La violència exercida contra els manifestants, i la por a les represàlies, van fer difícil sostenir la lluita al carrer, però els fets van tenir molt de ressò i el missatge havia calat. Un temps després es van construir els dipòsits dels Pinetons i el veïnat va tornar a tenir aigua corrent.

Aquesta acció coordinada va donar peu a la creació de la primera associació de veïns. L'Associació de Veïns de Plana Lladó va ser constituïda el 1974 per un grup de vuit persones -moltes militants del PSUC i CCOO. Una figura clau pel seu lideratge va ser Bernabé Soto, nascut a Chiclana de Segura, a Jaén, i treballador de la Aismalibar de Montcada. Aprofitar el reconeixement legal de les associacions va suposar abandonar la clandestinitat, que va facilitar les reunions, la comunicació i les convocatòries, així com poder dotar-se d'un local. Amb aquest precedent, poc després es funden també les associacions de veïns de la Zona Sud i de Rosaleda-Can Gomà, pioneres de la política municipal. Aquestes es mobilitzen per aconseguir els equipaments, serveis i espais lliures que manquen als barris, així com la pavimentació, el clavegueram o l'enllumenat, mitjançant accions de tot tipus, des de recollides de signatures a manifestacions o accions performatives. Tot plegat va permetre visibilitzar i donar veu a les seves demandes i transmetre-les a l'Ajuntament, cosa que va fer encara més evident la incapacitat de la institució.

Tot i no tenir cap federació forma-

Figura 1. Vista aèria dels anys 1956 i 1986 on es pot veure el desenvolupament del barri de Plana Lledó i el creixement urbà de Mollet. Font: ICGC

litzada, les associacions veïnals treballen de manera coordinada entre elles i amb altres entitats. El vincle amb el col·lectiu de mestres i la creació de les APAs, la feina de sensibilització del PSUC per unir la lluita social i la lluita nacional, la col·laboració amb la resta del teixit associatiu i cultural, per exemple amb l'organització conjunta de la Setmana de la Cultura Catalana, així com la participació en l'Assemblea de Catalunya i l'organització de la històrica Marxa per la Llibertat, donaran una nova dimensió al moviment fent seu l'objectiu de recuperació de la llengua, la cultura i les institucions catalanes.

2.2. Confluència amb la lluita escolar

Un cas paradigmàtic que explica aquest moment d'efervescència i confluència d'interessos serà la lluita per aconseguir l'institut, impulsada

per joves estudiants assidus a La Casa, professors i les associacions de veïns, durant l'any 1976 -ja amb el dictador mort i amb cada cop menys por a les represàlies- i que descriu Vicenç Torrents (2019) al número 34 de la revista *Notes*. Aquesta lluita desemboca en l'obertura de l'institut, primer a l'edifici de correus i finalment, l'any 1979, al nou edifici de l'Institut Vicenç Plantada. D'ençà d'aquesta fita, l'aliança entre veïns i mestres serà clau. A Mollet el sector veïnal i educatiu pràcticament convergeixen en un mateix moviment, que farà seu el lema "Cap nen sense escola i cap mestre sense feina". El moviment per l'ensenyament està àmpliament documentat gràcies a Xavier Alòs i Jaume Noró (2019) al volum de *Notes* mencionat anteriorment. Les seves demandes eren l'escolarització de tots els nens i nenes i la contractació dels

mestres corresponents; la millora de les condicions laborals i un contracte amb l'estat, la gratuïtat de l'escola i la supressió de la selectivitat, entenent l'ensenyament com un servei públic i universal i com un mitjà de redistribució social; la democratització de la gestió escolar, a través de l'autonomia dels centres i dels claustres i la participació dels pares i mares constituïts en APAs i, finalment, la renovació pedagògica que trenqués amb l'ensenyament franquista.

Tot i que existia una organització legalitzada del sector de l'ensenyament, l'oposició va crear la seva pròpia estructura, basada en comissions per als centres d'educació secundària i superior i en nuclis territorials per als de primària. Així, aquestes assemblees participaven alhora de la l'Assemblea provincial, de la Coordinadora de zones i en certs moments de la Coordinadora estatal. Mollet va ser el centre de la Zona del Vallès Oriental, que comprenia des de Sant Celoni fins a la Llagosta i Santa Perpètua, de les més actives del territori i una de les puntes de llança del moviment. Aquesta organització permetia als mestres mobilitzats confluïr amb pares i mares amb qui compartien demandes. A Mollet reuniran un grup de pares amb els fills sense escolaritzar, crearan l'Associació d'Amics de les Nacions Unides com a primer paraigua legal, participaran -o directament en formaran part- en les associacions de veïns i col·laboraran en la formació de les APAs. Alhora l'estructura afavoria l'enllaç amb mobilitzacions d'altres escoles o municipis i àmbits. Al mateix temps, el caràcter assembleari i el lideratge dels mestres donava lloc a una participació molt àmplia i diversa i a una total autonomia respecte a partits i sindicats, que

permetien posicions més disruptives i de confrontació, però que alhora se solidaritzaven amb les vagues del sector fabril, on treballaven els pares de l'alumnat.

Al setembre del 1976, ja amb l'institut en marxa, un dels nous fronts locals va ser la lluita contra les permanències, amb la negativa d'alguns mestres a cobrar-les i amb la difusió del pamflet de denúncia "Los trapos sucios de la escuela nacional en Mollet". Aquell mateix curs un grup de mares, amb el suport de les associacions de veïns i d'un grup de mestres, inicien una aula autogestionada en un local cedit per la parròquia en la qual s'inscriuen 96 alumnes i després d'uns mesos aconseguiran la contractació d'un professor i espai a la casa del parc de Can Mulà. Es convoca la primera vaga d'ensenyament de l'Estat amb un seguiment important també a les comarques de Barcelona. Al maig del 1977 es torna a convocar, aquest cop de forma indefinida. A la Zona, aquesta vaga coincidí amb la dels treballadors de l'empresa Moritz, lloc de feina de molts pares d'alumnes, que va donar peu a la solidaritat entre ambdós sectors i el suport mutu en la convocatòria d'algunes manifestacions. El juliol del mateix any tindria lloc el boicot a les oposicions: a Mollet se n'impediria la celebració als vuit tribunals on s'havien inscrit més de 4.000 opositors.

El 1977 va ser un any convuls i alhora clau en la transició espanyola, amb els fets de gener i la matança d'Atocha, els Pactes de la Moncloa i la legalització del PCE (Partit Comunista Espanyol) i poc després del PSUC i els sindicats -inclòs CCOO. Cal recordar el gran suport i desplegament que el PSUC tenia a Mollet, més encara després que al 1974 molts integrants de

Bandera Roja, entre els quals Jordi Solé Tura, hi ingressessin de nou després de l'escissió que en va donar origen al 1968. Aquell mateix mes de juny de 1977, Adolfo Suárez guanyava les primeres eleccions al Congrés -el polític comunista molletà es convertiria en un dels pares de la constitució espanyola- i l'11 de setembre tindria lloc una nova manifestació històrica sota el lema "Llibertat, amnistia, estatut d'autonomia", que acabaria amb el retorn de Josep Tarradellas i el restabliment de la Generalitat. En l'àmbit de l'ensenyament, els anys següents, la Coordinadora d'assemblees perdrà força en favor dels sindicats, que es convertiran en els principals interlocutors amb el Ministeri en ser unes negociadores més còmodes. En el moviment veïnal, també s'aniria passant el relleu de les associacions de veïns cap als partits, principalment al PSUC, ja que molts dels activistes eren militants de CCOO, amb qui mantenia una estreta vinculació.

Tot i amb això, l'agitació política era visible al carrer, amb manifestacions i talls de carreteres constants. La lluita per l'escolarització seguia candent, perquè continuava sense cobrir-se la demanda de places i cada any faltaven mestres i infraestructures o aquestes es trobaven en condicions precàries o de provisionalitat degut a la manca de recursos. Amb aquest clima, el 23 de setembre de 1977 va dimitir Fermí Jaurrieta després d'una concentració d'unes 1.000 persones a la plaça de l'Ajuntament (pl. Prat de la Riba) i va ser nomenat alcalde Josep Ribas Cuní. A partir d'aquest moment, els partits democràtics inicien el procés per assegurar les plenes garanties democràtiques en la celebració de les eleccions municipals, que tindrien lloc l'abril del 1979, i en la

formació del nou Ajuntament. L'any 1978 el PSUC prendria la iniciativa proposant un pla d'urgències per a la gestió municipal, un espai de trobada format per les associacions de veïns, entitats del poble i la resta de partits, per tal de concretar un programa que prioritzés les mesures més urgents a dur a terme al municipi.

2.3. La defensa de Gallecs

Abans d'arribar a la formació i la tasca del primer ajuntament democràtic, convé tornar una mica enrere en el temps per situar el que seria l'altre gran moviment social molletà de l'època: el moviment per la defensa de Gallecs. La defensa de Gallecs -un dels primers grans moviments ecologistes de Catalunya- va convergir amb les protestes veïnals del moment, que també veïen la massificació i el desenvolupament urbà descontrolat com una de les causes dels problemes diaris que afectaven la qualitat de vida i que s'enfrontaven a les institucions franquistes exigint més democràcia i llibertat. De fet, el desencadenant del conflicte és precisament un projecte franquista. A finals dels anys seixanta, l'alcalde de Barcelona, José M. Porcioles, Fermí Jaurrieta i el ministre Mortes Alfonso acordaven un pla per descongestionar la ciutat de Barcelona degut al seu descontrolat creixement i el greu problema de manca d'habitatge. El 1968 es redacta el Pla Director de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i el 1970 s'aprovaria la Llei sobre actuacions urbanístiques urgents a Madrid i Barcelona, així com el decret que delimitava l'ACTUR Riera de Caldes, posteriorment anomenat ACTUR de Santa Maria de Gallecs.

L'ACTUR afectava 1.472 ha als municipis de Mollet del Vallès, Santa Perpètua de Mogoda, Palau-solità i Ple-

gamans, Parets del Vallès, Montcada i Reixac i Polinyà; i en preveia dos terços per a residència i un terç per a indústria, és a dir, la creació d'una nova ciutat de més de 130.000 habitants a tocar de Mollet, que ja tenia aleshores una previsió de creixement de fins als 80.000 habitants aproximadament. El 1971 s'aprova l'expropiació de les finques afectades i el 1972 es fa efectiva i es crea l'empresa Santa Maria de Gallecs, SA per gestionar-ne la urbanització. Les primeres reaccions d'oposició són molt tímides, ja que a principis dels setanta encara hi havia poca organització veïnal i molta por a la repressió. Moltes famílies abandonen les cases i els pocs que es queden ho fan sota la pressió d'haver de marxar en pocs mesos. Així doncs, amb la falta de custòdia de les finques expropiades, Gallecs es converteix en

una mena de territori sense llei, amb molts robatoris i el desmantellament de les cases buides, que obliga l'administració a enderrocar-les.

No serà fins el 1976 que tindrà lloc la primera reunió de la Comissió per la Defensa de Gallecs, que als anys següents es començarà a organitzar per intentar protegir aquell entorn rural de la urbanització aturant el projecte de l'ACTUR. El nucli original de la Comissió el van formar poques persones, majoritàriament joves, estudiants, mestres, agricultores i vinculades a partits d'extrema esquerra o sindicats, pioneres de l'associacionisme veïnal i cultural. Entre elles destaquen alguns noms com el de Montserrat Tura, Marina Duñach o Vicenç Torrents, que formaven part del grup de mestres i del moviment veïnal i escolar molletà i de l'Assemblea de Catalunya; i Lluís Ansó,

Figura 2. Captura de pantalla del reportatge sobre el projecte d'urbanització a Mollet del Vallès de la zona de Santa Maria de Gallecs, emès per TVE Catalunya, en el programa Giravolt, el dia 1 de febrer de 1977, narrat per Georgina Cisqueu.

un dels dos veïns de Gallecs que es van negar a cobrar els diners de l'expropiació i dels pocs que van resistir sense abandonar casa seva, i des d'aleshores el principal referent de la lluita per a la defensa de Gallecs fins que va ens va deixar el 2016. A aquest primer grup es van anar incorporant els ocupants, molts d'ells joves provinents de Barcelona que arribaven amb projectes transformadors i que encaixaven dins el corrent ecologista propi dels anys seixanta i setanta. En aquest col·lectiu també hi figuren noms il·lustres com Baltasar Navarro, Pepe Beunza o Jaume Arnella. La Comissió mai va constituir-se legalment per evitar designar càrrecs que fossin susceptibles d'un poder o una representació personalista. La Comissió tenia molt clara la seva voluntat d'autonomia política. De fet, una clàusula no escrita un cop iniciat el camí a les eleccions municipals, impedia els seus membres ocupar un càrrec important en qualsevol partit, la qual cosa portaria anys més tard a la desavinença amb Montserrat Tura.

El seu òrgan de decisió era l'Assemblea, de la qual derivaven els diferents grups de treball, amb dues línies d'acció diferenciades que partien dels seus dos principals objectius. Per una banda, evitar que s'edifiqués un sol pam de Gallecs, per la qual cosa es faran diverses manifestacions, bicicletades o concentracions entre el 1977 i el 1980. La més recordada serà la que el 1978 va convocar 9.000 persones marxant des de Mollet per la carretera de Gallecs amb lemes com "No a la ciutat de Gallecs" o "Salvem Gallecs", fins al camp de futbol, on Montserrat Tura va fer la lectura d'un manifest. Per tal de fer pressió també es visibilitzarà el conflicte mitjançant la influència de personatges públics com els artistes que participaven a les

seves festes i el contacte amb periodistes locals i comarcals, alguns com Santi Vilanova o Jaume Reixach, que formarien el Col·lectiu de Periodistes Ecologistes i que ho divulgarien a la revista *Userda*. A més, també s'empenhà l'acció directa, la intimidació i el sabotatge de les empreses constructores. Aquesta línia seguia, doncs, una estratègia de confrontació amb els oponents polítics. La segona branca era la construcció d'un model de vida comunitari en contacte amb la natura i basat en el treball de la terra. En aquest sentit es planificava l'ocupació de les masies i es formaven comunes. També es va pactar amb els pagesos -que formarien el sindicat Unió de Pagesos- el cultiu extensiu dels camps i es feien horts a prop de les cases. Finalment, un altre vessant a destacar era el cultural i associatiu. Hi havia un cor, grups musicals i de teatre o circ, i les festes populars, de gran atractiu, jugaven un paper cohesionador. Els diumenges es feia un petit mercat a la plaça de l'Església i fins i tot es va fer un casinet on la gent es trobava. També és cert que alguns estils de vida van produir certs xocs culturals entre els nous ocupants i els antics habitants i que aquells, els ocupants, eren vistos amb mala fama per una part de la població de Mollet perquè es deia que no volien pagar lloguer i que havien pres la casa als seus propietaris (Galdón, 2005).

2.4. L'Ajuntament democràtic

Aquest era el panorama de moviments socials que precedia les primeres eleccions municipals, que com veurem van suposar un punt d'inflexió. A les seves albors, els diferents partits polítics aniran consolidant les seves estructures locals i preparant-se per a la fita electoral

tant des de la base social com des del control del procés. El PSUC va ser el gran protagonista en la lluita antifranquista a Catalunya, i a Mollet comptava amb un ampli suport popular i agrupacions en cada barri. La seva llista la formaven activistes veïnals i sindicals que formaven part de les associacions de veïns, de CCOO o d'algun dels grups que es van integrar al PSUC. El progressiu traspàs dels seus efectius més influents i capacitats va debilitar el lideratge de les associacions de veïns. La cap de llista va ser Anna Bosch, una persona amb visió de partit, però aterrada a la realitat, amb unes idees de transformació radical -d'anar a l'arrel. Per la seva banda el PSOE-PSC s'estava convertint en un partit fort després del Congrés d'Unificació Socialista tot i que a Mollet, liderat per l'Isidre Carpio, tenia una presència gairebé anecdòtica. CDC comptava amb el suport de la classe més benestant, sobretot del centre de Mollet, i el seu cap de llista i fundador a Mollet, Arcadi Viñas, tenia una gran influència. Finalment, alguns activistes independents van formar la Candidatura Unitaria Independiente de Izquierdas (CUII).

El 3 d'abril de 1979 els resultats van donar una àmplia majoria a la candidatura d'Anna Bosch i els comunistes es van quedar a un pas d'aconseguir la majoria absoluta: amb els nou regidors del PSUC i l'Antonio Sánchez de la CUII, sumaven deu dels vint-i-un totals. CDC i PSC-PSOE n'obtingrien sis i cinc, respectivament. El govern municipal va funcionar amb un pacte de progrés entre els diferents partits. Aquesta buscada unitat, però, no seria del tot efectiva i va patir diverses crisis internes al llarg del mandat. La primera, pel pro-

Figura 3. Manifestació convocada per la Comissió per la Defensa de Gallecs l'any 1978. Font: Arxiu personal de Lluís Ansó.

cediment irregular en la compra dels terrenys per a l'escola Montseny al setembre del 1979, que va provocar un nou repartiment de carteres. La segona, per la batalla interna del PSUC l'any 1982, quan es va produir la escissió del PCC, i que va acabar amb la quasi dimissió de quatre membres importants de l'equip de govern municipal i amb un vot de censura contra Anna Bosch. Alguns regidors del PSUC ja havien passat als independents per desacords sobre la urbanització de Gallecs. Així, per a les eleccions del 1983, l'ala dura va abandonar el grup municipal del PSUC, que

va passar a ser encapçalat per Carme Coll, amb un perfil molt més conciliador. Els resultats electorals van fer girar les tornes i aquest cop el PSC-PSOE obtindria la majoria avançant el PSUC. Tot i amb això, Carme Coll va ser alcaldessa gràcies a un pacte amb CDC i el PSUC va poder donar continuïtat a les seves polítiques en la segona legislatura.

Tot i que la interlocució amb l'associacionisme veïnal va ser cada cop més paternalista, l'Ajuntament liderat per Anna Bosch va començar fent-se seves les demandes del moviment veïnal i sent un element de palanca i de pressió cap a les institucions supramunicipals, prenent actituds negociadores de confrontació amb aquestes i amb les elits, i mobilitzant els recursos disponibles per tal de d'anar satisfent les urgents necessitats. Es veu reflectit, com expliquen Xavier Alòs i Jaume Noró (Alòs, 2019; i Noró, 2019) per exemple en matèria escolar, amb la col·laboració amb la Comissió d'Escolarització, la negociació amb la Generalitat amb la tancada dels alcaldes a la Diputació de Barcelona l'inici del curs, amb mesures poc ortodoxes com la compra dels terrenys per l'escola Montseny, o fins i tot en la participació en l'ocupació d'edificis escolars. A poc a poc s'anirien reduint les ràtios d'alumnes per aula i es van anar redistribuint de forma equilibrada entre els diferents centres que van anar completant el mapa escolar molletà, es posarien en marxa diversos serveis educatius complementaris de gestió municipal i la infraestructura de manteniment, neteja i consergeria dels centres.

Durant els anys vuitanta, les reivindicacions en l'àmbit de l'ensenyament es traslladaran per una banda al moviment per a la defensa de l'edu-

cació pública i la seva qualitat, que estarà molt actiu des del 84 fins el 86. Per l'altra, a la descentralització de les competències i la defensa de la llengua catalana. Els mestres activistes molletans seran pioners en normalitzar el català a l'escola, alhora que el consistori ja havia donat suport institucional a l'aprovació de l'Estatut de Sau el 1979, tot criticant-ne les retallades per part del govern central (Torrecillas, 2004). També en l'àmbit cultural, serà un petit grup format per aquells joves mestres interins tan actius i favorables a la renovació pedagògica, que impulsaran la celebració col·lectiva de les festes populars amb la participació dels alumnes. També es van iniciar grups de reflexió i cursets per tal d'impulsar canvis metodològics a les aules. Aquesta tasca continuarà amb la creació de l'associació Casal del Mestre, tot plegat amb el suport de l'Ajuntament. Els mestres a poc a poc van començar a centrar més la seva energia en les mateixes escoles però el moviment seguirà latent i actiu en futures mobilitzacions del sector.

Per entendre els canvis en matèria d'urbanisme, ens ajuda llegir el que explica Xavier Ludevid (1998) al volum 12 de *Notes*. El planejament aleshores vigent es fonamentava en el pla comarcal de 1961 –Pla General d'Ordenació del Sector de Mollet, Martorelles, Sant Fost de Campsenelles, la Llagosta i Santa Perpètua de Mogoda–, basat en la primera Llei sobre el règim del sòl de 1956 i que substituïa el plànol que Domènec Sugrañes havia fet el 1913 preconfigurant el creixement de la ciutat. A aquest pla s'hi superposava l'ACTUR de Santa Maria de Gal·lecs i un seguit de plans parcials amb major o menor grau de consolidació i de dubtosa le-

galitat. Entre aquests es trobaven els polígons industrials de Can Magarola (1964), Can Magre (1967) i Can Prat (1973); els plans d'eixample residencial de Plana Lledó (1963), al sector sud, als dos costats de la N-152, al barri de Lourdes (Pares Camilos, 1966), i de Can Pantiquet (1969), i el complex esportiu privat del Pla Parcial del Calderí (1972). S'havia arribat a l'any 1979, doncs, després d'un esclat demogràfic i una necessitat ingent d'habitatge, que amb la incapacitat o la connivència de l'Ajuntament del règim havia quedat en mans de la iniciativa privada i desbordava completament la legalitat urbanística. Aquest tipus de desenvolupament basat en el màxim aprofitament i sense cap control va portar a una ràpida densificació i massificació i tot el seguit de problemàtiques denunciades pels veïns. La nova Llei sobre el règim del sòl i l'ordenació urbana de 1976 obligava a l'adaptació dels plans i l'elaboració del nou PGOUM (Pla General d'Ordenació Urbana) havia de ser la guia per abordar les urgents problemàtiques.

Des de l'anunci de revisió del Pla, es van parilitzar les llicències de construcció, es van aturar l'inici de moltes obres i es van haver de negociar posteriorment amb aquelles promotores sobre la base del nou pla, que en reduïa l'edificabilitat. També al marge del Pla es van iniciar algunes reformes de caràcter simbòlic, es van retirar les dues àguiles que culminaven el passeig de la Victòria -avui la Rambla-, i es va anar canviant el nomenclàtor de molts carrers i places. En el mateix sentit, tot i que més tard, el 1983, es recuperaria la font modernista de Domènec Sugrañes, a proposta de l'Associació de Veïns de la Zona Centre, enderrocada als seixanta. Es va iniciar

un procés d'informació pels barris de la ciutat per donar a conèixer les propostes que incorporava el Pla així com per recollir suggeriments de les entitats i de persones a títol individual. Aquell moment correspon a la creació de la ràdio municipal de Mollet, Ràdio Mollet, que va retransmetre debats entre regidors de l'Ajuntament i el veïnat sobre la planificació de la ciutat que s'estava discutint. La participació durant aquells primers anys va ser molt activa i els plens tenien un audiència massiva, fins al punt que algunes sessions se celebraven al Casal Cultural per la manca d'aforament de la sala de plens de l'Ajuntament. El PSUC havia debatut sobre el paper de les associacions de veïns en aquesta nova conjuntura i havia decidit seguir-les impulsant amb el treball dels militants a l'interior d'aquestes. Les diferències quant a l'accés a la informació i la veu o la manca d'autonomia d'aquests respecte dels interessos d'un partit que responia a una estructura vertical, així com la seva visió paternalista respecte de les bases menys formades, van fer que alguns sectors ho veiessin un intent de manipulació o de control de les associacions per part dels partits.

2.5. Gallecs, un conflicte obert

Una de les principals demandes socials, i que havia de regular el Pla General, era la protecció de Gallecs. Raül David González (2000) explica el desenvolupament d'aquest conflicte en el volum 15 del *Notes*. Des d'un primer moment el Ple aprova demanar el traspàs de les competències sobre els ACTUR a la Generalitat, que es va fer efectiu el 1980, i que passa la propietat a l'Institut Català del Sòl -INCASOL-, i el planejament a dependre del Pla director territori-

al de coordinació de Catalunya, que considera l'àrea expropiada com a sòl urbanitzable no programat fins que s'aprové aquest pla. En aquest nou context de governança multinivell, el conseller responsable, Josep M. Cullerell, defensava l'ús dels terrenys per a l'absorció d'un hipotètic creixement demogràfic de l'àrea, a través de la construcció d'habitatges oficials en sòl públic, la creació d'un àrea industrial a la zona de la riera de Caldes i la instal·lació d'altres equipaments. Per la seva banda, els ajuntaments pressionaven perquè es requalifiqués com a no urbanitzable amb la idea que seguíssent una zona agrícola. El de Mollet en demanava la requalificació i la conservació, a excepció de la zona al sud de la B-30, que preveia com a zona d'esponjament per a Mollet, sobre la base de permutes de sòl, per reduir els dèficits de serveis dins el nucli urbà.

Aquesta idea acabaria prenent forma en el Pla Parcial d'Ordenació del Sector Sud de Gallecs, que inclouria habitatges i usos comercials, una petita part d'ús industrial, la creació de nous espais lliures, l'eliminació de l'abocador de residus sòlids, la construcció de la ronda nord -ronda dels Pinetons i avinguda de Rivoli-, la reserva de sòl per a centres educatius i altres equipaments esportius i assistencials i la recuperació de les masies de Can Borrell i Can Besora. L'Associació de Veïns de Plana Lladó va aconseguir que incorporés moltes de les seves demandes, la més destacada, la del manteniment de dues de les pastilles com a no edificables -que avui corresponen al parc dels Colors-, amb la compensació dels 202 habitatges previstos en aquella zona a la resta del pla parcial. La Comissió per la Defensa de Gallecs s'oposava a tota urbanit-

zació a Gallecs, criticava la manca de diàleg i seguia convocant mobilitzacions al carrer. La seva independència respecte de sindicats i partits perme-trà l'autonomia dels seus interessos, així com la possibilitat de continuar amb una estratègia de confrontació vers l'Ajuntament d'Anna Bosch.

El suport de l'ecologisme català no va ser suficient per canviar les posicions d'un Ajuntament que, a la pràctica, era l'únic interlocutor vàlid i necessari per a la Generalitat, institució que en tenia les competències. El Pla Parcial es va aprovar el març del 1982 en un Ple que va tenir una audiència massiva i on la tensió acumulada va acabar en més que paraules: els regidors van haver de sortir escortats per la policia per la porta del darrera i l'obertura d'expedient penal a sis activistes, d'entre els quals tres mestres funcionaris que podien arribar a perdre la seva feina. El 30 de juny del mateix any es va aprovar també el PGOUM, que finalment contemplava la resta de Gallecs -al nord de la B-30- com a sòl urbanitzable no programat. La manca d'inversió per la no aplicació de projectes i la incertesa respecte del seu futur van anar provocant un fort deteriorament i abandonament. La Generalitat, a més, aniria negociant bilateralment amb els ajuntaments la urbanització d'àrees limítrofes, com ara la instal·lació de la fàbrica Alstom, el polígon industrial de la riera de Caldes o la urbanització de l'Estany (González, 2000; i Torrecillas, 2004)

2.6. La transformació de la ciutat

El Pla General d'Ordenació Urbana Municipal, redactat per l'equip d'arquitectes TAU i mereixedor del primer premi nacional d'urbanisme, serviria de guia per al futur desenvolupament de la ciutat, en recolliria molts dels

anhels inicials i la contradicció de la desprotecció de Gallecs. El Pla classifica tot el sòl en tres grans tipus. Per al sòl urbà defineix amb precisió l'ordenació i els usos del nucli existent; es preveu com a sòl urbanitzable i es defineixen com a àrees de planejament parcial el sector sud de Gallecs, el Calderí i el Garbí -barri de la Riera Seca-; i com a sòl urbanitzable no programat la zona de Gallecs al nord de la B-30. Finalment, estableix com a sòl no urbanitzable els terrenys de la Vinyota, una petita part dels de la Casilla i el sòl intersticial entre infraestructures. A part, proposa la construcció d'una variant de la N-152 per la part sud de la ciutat per descongestionar el trànsit del que serà l'avinguda de Jaume I al centre, l'obertura d'accessos viaris i per a vianants al voltant del ferrocarril per integrar els barris d'ambdós costats de la ciutat, així com la creació de nous accessos des de la carretera de Sabadell i l'autopista, que amb la ronda Nord acabarien d'equilibrar la xarxa viària. També es fa una normativa de l'edificació amb un tractament específic per a cada teixit edificat existent, que conté l'edificació mitjançant la reducció de l'altura permesa així com l'ocupació de les illes, i crea una oferta diversificada de tipus residencial. Fa reserves importants tant en sòl urbà existent com en el de nova creació per a les noves dotacions d'equipaments i espai públic. Per desenvolupar aquestes dotacions, el Pla defineix unes unitats d'actuació en sòl urbà, que permeten recuperar part de les plusvàlues generades amb les noves edificacions i obtenir els solars ja urbanitzats. Finalment racionalitza i regula els usos i els tipus d'edificació dels polígons industrials de Can Prat, Can Magarola i Can Magre i en defineix la reurbanització i nous accessos.

El Pla s'aniria desenvolupant al llarg dels següents anys, especialment a partir dels noranta. Durant el segon mandat amb l'alcaldesa Carme Coll al capdavant, l'activitat d'edificació és minsa però s'emprenen obres per a la millora dels serveis essencials com enllumenat, clavegueram, subministrament d'aigua potable i pavimentació dels nous carrers; s'aprova un pla especial de protecció del patrimoni arquitectònic i natural de la ciutat; es va comprar i rehabilitar l'edifici de La Marínet a com a centre cultural, així com Can Gomà; es va construir el Casal d'Avis de la Plana Lledó i es va fer el projecte de la pista d'atletisme; s'inaugura la reurbanització de la plaça de Prat de la Riba amb la font modernista recuperada, i es fa la primera urbanització del que serien la plaça de Pau Casals (a la zona de l'Illa), la plaça de Joan Miró (a la Plana Lledó) i la plaça de la Gavina (a la Zona Sud). També el 1986 s'efectuava la compra dels terrenys d'ITISA, la pastilla de Can Mulà on més endavant s'edificaria l'Illa. Amb el temps s'anirà desenvolupant i consolidant la ciutat, amb la dotació dels equipaments i els espais lliures previstos; la construcció de nous barris com l'eixample tradicional de Can Pantiquet, el barri de la Riera Seca, la ciutat jardí de Santa Rosa o l'eixample modern del barri de Can Borrell, la construcció de la variant de la N-152, que converteix l'avinguda de Jaume I en un eix urbà principal; i la transformació del centre, mitjançant el Pla Especial de Can Mulà -el projecte de l'Illa (Ludevid, 1998; i Torrecillas, 2004).

El segon mandat havia estat relativament tranquil però abans de les eleccions de 1987 és quan es forma Iniciativa per Catalunya (IC), en un intent de tornar a reagrupar aquells

Figura 4. Vista aèria de Mollet corresponent a l'any 1994, on es pot veure la progressiva consolidació del sòl urbà, així com el desenvolupament del sector sud de Gallecs, la GEC Alstom i el Polígon Riera de Caldes, l'Escola de Policia i el Camp de Tir Olímpic. Font: ICGC

partits a l'esquerra del PSOE-PSC. A Mollet, doncs, el PSUC i el PCC tornarien a anar junts a les municipals amb la condició imposada pel PCC que no es tornaria a pactar amb la dreta. Per part dels socialistes hi va haver una renovació total, triant la Montserrat Tura com a cap de llista i amb la dimissió en bloc del grup local. Les eleccions les va tornar a guanyar el PSC-PSOE i IC tornava a necessitar un pacte amb els convergents, que no seria possible per l'abstenció del regidor del PCC. La Montserrat Tura va ser la nova alcaldessa de Mollet, la qual cosa va donar el govern al PSC des d'aleshores fins avui. El seu mandat coincidiria amb

el consens olímpic i ciutadà, amb la reestructuració industrial després de la crisi i amb la represa del ritme del desenvolupament urbà durant els anys noranta (Torrecillas, 2004).

3. Desenllaç i conclusions

Mentrestant, l'associacionisme veïnal i cultural havia perdut, tret d'estranyes excepcions, el seu caràcter reivindicatiu, i la seva activitat quedava reduïda a la gestió o bé a la programació lúdica amb el suport -i la conseqüent dependència- institucional. Aquest declivi es pot explicar per diferents causes. Com diu Castells (2008), la consecució de les fites i la satisfacció de les necessitats en farà

desaparèixer la funció reivindicativa, cosa que en causa, a poc a poc, la desmobilització. La conjuntura internacional, amb el debilitament dels projectes comunistes arreu i el triomf del neoliberalisme, anirien canviant aquella hegemonia cultural i la correlació de forces cap a postures més socialdemòcrates i liberals, molt menys crítiques (Castells, 2008; i Andreu, 2015). A això s'hi pot sumar la desconfiança d'un sector del PSUC respecte de la base, que va deixar en els partits el monopoli de les polítiques d'esquerres i el traspàs dels efectius més capacitats i formats de les associacions de veïns cap a les institucions, que mostra que les estructures organitzatives basades en lideratges personals forts tenen més dificultat per al relleu generacional.

208

La resolució del conflicte de Gallecs va ser viscuda de manera dolorosa per molts dels activistes més radicals i actius en la mobilització, degut al resultat final, que es va entendre com una derrota. Però també pel desafecte produït en la confrontació entre aliats i companys, que abans havien compartit lluites de gran implicació personal i emocional. Això, sumat a la marxa de moltes de les persones ocupants els anys següents -potser a causa d'aquell desenllaç o potser per la incertesa o els diferents plans vitals-, va fer que la Comissió per la Defensa de Gallecs desaparegués com a tal. Amb tot es pot afirmar que malgrat que el canvi de règim i la crisi econòmica van ser claus per a la paralització de l'ACTUR, el seu desenllaç no hagués estat el mateix sense la mobilització social de la Comissió i la seva influència. Seria interessant comparar sota aquesta mirada el diferent desenvolupament dels tres ACTUR previstos per descentralitzar Barcelona.

La incertesa sobre el futur de Gallecs, però, va donar una gran centralitat política durant anys a la qüestió de la seva protecció. La construcció simbòlica que se'n va fer com a tret distintiu de Mollet va permetre aconseguir una gran mobilització en moments clau, impulsada per algunes de les persones que es van quedar i per noves activistes, amb alguns èxits com per exemple la incorporació al PEIN l'any 2009 o l'aturada de projectes com el cas del cementiri o de la central logística a Can Banús II. Amb la qual cosa també es pot considerar com a fruit de la tasca de la Comissió per la Defensa de Gallecs el llegat acumulat i el gran valor que la població molletana dona a Gallecs en tant que espai verd protegit, clau perquè segueixi sent avui un dels pocs espais agrícoles no urbanitzats de la zona metropolitana.

Es pot afirmar que els moviments socials molletans de la dècada dels setanta estaven emmarcats, així com els moviments veïnals de les grans ciutats de l'Estat espanyol, en un fenomen més ampli de lluita contra el franquisme, quasi com una extensió territorial del moviment veïnal barceloní liderat per la FAVB, i la seva evolució tindrà molts paral·lelismes amb el que descriu Marc Andreu (2015) referint-se al cas de la capital catalana o Manuel Castells (2008) per al cas madrileny, tot i que amb unes particularitats locals que n'explicaran la trajectòria posterior. També amb la seva tasca van aconseguir guanyar grans quotes de democràcia i llibertat, tot partint d'un règim centralista, autoritari i repressor cap a un sistema de democràcia representativa i, a Mollet, amb hegemonia política de l'esquerra transformadora i catalanista. El moviment veïnal molletà, en

aliança amb els mestres mobilitzats en el sector de l'ensenyament i juntament amb el moviment ecologista i per la defensa de Gallecs, van tenir un paper destacat en la definició de les polítiques urbanes del primer ajuntament democràtic, que van donar com a resultat un creixement regulat i la progressiva solució als greus problemes derivats de la densificació i el dèficit d'equipaments, espais lliures, infraestructures i serveis bàsics, i la millora de les condicions de vida dels seus habitants.

Quant al debat sobre l'agència dels moviments o el determinisme del context estructural, el cas de Mollet podria reforçar la idea que els moviments socials en les gran ciutats -on s'hi concentren més interessos econòmics, els espais de decisió i una major massa crítica- poden tenir un major impacte o capacitat transformadora a nivells estructurals, que no pas en les ciutats mitjanes, més perifèriques. Els moviments en aquestes últimes, però,

son clau com a extensió territorial dels primers. Al mateix temps, s'intueix que com més allunyada es trobi una ciutat de la centralitat de l'economia política, és a dir, quan el seu territori no jugui un paper important en els interessos dels grans actors, més capacitat d'agència pot tenir l'acció col·lectiva per transformar el seu entorn proper.

Aquesta recerca encara té moltes mancances i un llarg recorregut per davant per poder explicar amb més rigor i certesa l'evolució dels moviments socials de la nostra ciutat i l'impacte que hi van tenir. Amb tot, i des de l'actualitat que vivim, on les desigualtats socials, que mai van desaparèixer, es veuen agreujades; on la crisi climàtica i de recursos i l'auge dels nous totalitarismes arreu del món adverteixen dels límits biofísics i socials del mode de producció capitalista, espero que aquest cas d'estudi, si més no, convidi a imaginar i lluitar per altres futurs possibles.

Bibliografia

- ALÒS, X. (2019). "La lluita escolar dels anys setanta i vuitanta a Mollet del Vallès". A *Notes*, núm. 34. Centre d'Estudis Molletans
- ANDREU, M. (2015). *Barris, veïns i democràcia. El moviment ciutadà i la reconstrucció de Barcelona (1968-1986)*. L'Avenç
- CALLE, A. (2007). "El estudio del impacto de los movimientos sociales. Una perspectiva global". A *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 120.
- CASTELLS, M. (1976). *La cuestión urbana. Siglo XXI*
- CASTELLS, M. (1992). *Movimiento vecinal y nuevo orden mundial*. CAVE
- CASTELLS, M. (2003). *La era de la información vol. 1: La sociedad en red*. Alianza
- CASTELLS, M. (2008). «Productores de ciudad: el movimiento ciudadano de Madrid». A Pérez, V i Sánchez, P (eds.), *Memoria ciudadana y movimiento vecinal. Madrid 1968-2008*. Catarata.
- DELLA PORTA, D. (2017). «Social Movements, Democracy, and the State». A King i Le Gales (eds.) *Reconfiguring Europe*. Oxford Scholarship Online
- GALDÓN, A. (2005). *Gallecs: la experiencia de devolver el valor a la tierra*. Fundacionbetiko.org
- GOMÀ, R., GONZÁLEZ, R., IBARRA, P i MARTÍ, S. (2002). "Movimientos sociales, políticas públicas y democracia radical. Algunas cuestiones introductorias". A P. Ibarra, R. Gomà i S. Martí (eds.), *Creadores de democracia radical. Movimientos sociales y redes de políticas públicas*. Icaria, Barcelona
- GOMÀ, R., GONZÁLEZ, R., IBARRA, P i MARTÍ, S. (2018). "Coyunturas, movilizaciones sociales e impactos políticos". A Martí, S., González, R., Gomà, R. i Ibarra, P. (eds.) *Movimientos sociales y derecho a la ciudad. Creadores de democracia radical*. Icaria, Barcelona

- GONZÁLEZ, R. (2000). “Gallecs, trenta anys de conflicte urbanístic i polític”. A Notes, núm. 15. Centre d’Estudis Molletans
- HARVEY, D. (2013) *Ciudades rebeldes: del derecho a la ciudad a la revolución urbana*. Akal, Madrid
- LUDEVID, X. (1998). “Mollet del Vallès: el model de creixement d’una ciutat mitjana”. A Notes, núm. 12. Centre d’Estudis Molletans
- MALO, M. (2004). eds. “Nociones Comunes. Experiencias y ensayos entre investigación y militancia”. Traficantes de Sueños
- MARTÍ, M i BONET, J. (2008). “Los movimientos urbanos: de la identidad a la glocalidad”, Actas del X Coloquio de Geocrítica
- MARTÍNEZ LÓPEZ, M. (2002). “Contextos y transversalidad: ¿aún con problemas al definir los movimientos sociales?”. A *Inguruak* núm. 33. Asociación Vasca de Sociología, Universidad de Deusto i Gobierno Vasco
- MCADAM, D., MCCARTHY, J. i ZALD, M. (1999). “Oportunidades, estructuras de movilización y procesos enmarcadores: hacia una perspectiva de sintética y comparada de los movimientos sociales”. A D. McAdam, J. McCarthy i M. Zald (eds.), *Movimientos sociales: perspectivas comparadas*. Ediciones Istmo, Madrid
- NORÓ, J. (2019). “Enfocant la Transició i la represa de la democràcia a Mollet (1970-1995)”. A Notes, núm. 34. Centre d’Estudis Molletans
- TELLERIA, I y AHEDO, I (2016) “Movimientos urbanos y democratización de la ciudad:

una propuesta de análisis”. A *Revista Española de Ciencia Política*, núm. 40

TILLY, C i WOOD, L. (2010). *Los movimientos sociales, 1768-2008*. Crítica

TORRECILLAS, J. (2004). *Retalls 1973-2003. Una història política molletana*. Opal Gràfic i Ajuntament de Mollet del Vallès

TORRENTS, V. (2019). “La lluita per la creació de l’institut de batxillerat a Mollet”. A Notes, núm. 34. Centre d’Estudis Molletans

Fonts orals

Carme Coll
Antonio Sánchez (Gato)
Antonio López
Pol Ansó
Marina Duñach
Jaume Noró
Vicenç Torrents

Agraïments

Rubén Martínez
Maria Murillo
Josemi Monguiló
Guifré Bombilà
Dani Aranda
Francisco Cervera
Marc Margarit
Mònica Barroso
Jordi Bertran
I a totes les que lluiten